

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ДЕМОГРАФІЇ ТА СОЦІАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

Купець Ольга Василівна

УДК 331.56

**ДОВГОТРИВАЛЕ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ:
МЕТОДОЛОГІЯ ОЦІНКИ ТА РЕГУЛЮВАННЯ**

Спеціальність 08.00.07 – Демографія, економіка праці,
соціальна економіка і політика

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ – 2008

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Інституті демографії та соціальних досліджень НАН України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Петрова Ірина Леонідівна,
Університет економіки та права “КРОК”,
завідувач кафедри менеджменту та маркетингу.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Бандур Семен Іванович,
Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України,
заступник Голови, завідувач відділу проблем зайнятості та ринку
праці;

кандидат економічних наук, доцент
Мельничук Дмитро Петрович,
Житомирський державний технологічний університет, завідувач
кафедри управління персоналом та економіки праці.

Захист відбудеться “ 12 ” березня 2008 р. о 14 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д
26.247.01 Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України за адресою: 01011, м. Київ,
вул. Панаса Мирного, 26.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Інституту демографії та соціальних досліджень
НАН України за адресою: 01011, м. Київ, вул. Панаса Мирного, 26.

Автореферат розісланий “ 7 ” лютого 2008 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Полякова С.В.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Становлення ринкових відносин в Україні та інших країнах з перехідною економікою супроводжувалось низкою негативних явищ на ринку праці, одним з яких було виникнення та поширення довготривалого безробіття. Вимушена перерва в роботі протягом тривалого часу породжує професійну декваліфікацію та знецінення людського капіталу, послаблення мотивації до праці, часткове відсторонення від ринку праці, ерозію трудової етики, зниження продуктивності праці незайнятих осіб, що негативно позначається на якості робочої сили. Недостатня якість робочої сили даного контингенту посилює наявний професійно-кваліфікаційний дисбаланс на ринку праці, стримуючи подальшу макроекономічну стабілізацію й економічне зростання та консервуючи тривале безробіття. Незаперечним є і той факт, що довготривале безробіття тісно пов'язане з проблемами поширення бідності, наростання деструктивних настроїв та соціальної нестабільності, маргіналізації та криміналізації суспільства, що становить загрозу національній безпеці та соціальному прогресу.

Існування поширеного довготривалого безробіття під час оздоровлення ринку праці в Україні впродовж останніх років свідчить про те, що для значної частини працездатних осіб, що опинилися без роботи, подолання наслідків економічної трансформації та адаптація до вимог сучасного середовища залишаються важким завданням, тому особливої актуальності набуває проблема державного регулювання довготривалого безробіття. Її актуальність посилюється ще більше за умов подальшої реструктуризації економіки та перерозподілу робочої сили між секторами, пов'язаними зі вступом України до СОТ, лібералізацією зовнішньої торгівлі та майбутньою європейською інтеграцією.

Незважаючи на тривале існування руйнівної проблеми довготривалого безробіття у пореформеній Україні, це явище не дістало необхідного висвітлення у спеціальній літературі. Хоча теоретичні проблеми формування ринку праці, регулювання зайнятості та безробіття в Україні знайшли відображення у працях відомих українських вчених, зокрема С.І. Бандура, В.В. Близнюк, Д.П. Богині, І.К. Бондар, В.І. Герасимчука, О.А. Грішнєвої, М.І. Долішнього, Т.А. Заяць, С.М. Злупка, А.М. Колота, Г.І. Крутня, Г.І. Купалової, Е.М. Лібанової, Л.С. Лісогор, Ю.М. Маршавіна, В.В. Онікієнка, І.Л. Петрової, М.В. Туленкова та багатьох інших, довготривале безробіття не було предметом самостійного дослідження в Україні.

Тому існує нагальна необхідність дослідження соціально-економічної сутності довготривалого безробіття та конкретизації понятійного апарату, систематизації показників довготривалого безробіття та комплексної оцінки тенденцій його формування, аналізу факторів тривалості безробіття та визначення так званих груп ризику за допомогою сучасних економіко-

математичних методів. Це, у свою чергу, дозволить розробити стратегічні напрями державного регулювання безробіття на сучасному етапі соціально-економічного розвитку України.

Значний внесок у вивчення багатьох наукових проблем стосовно довготривалого безробіття зробили іноземні вчені, зокрема Дж. Акерлоф, О. Бланшард, М. Водопієв, Л. Гроган, П. Даймонд, І. Денисова, Р. Джекман, Дж. Ерл, Р. Капелюшников, Н. Кефер, Д. Кокс, Р. Лайард, Т. Ланкастер, Г. Леман, М. Любова, А. Маннінг, С. Матчин, Б. Мейєр, Дж. Міклайт, Д. Мортенсен, Д. Мюнік, Г. Нагі, Л. Ніворожкіна, С. Нікель, Я. ван Оурс, К. Піссаріді, К. Сабіріанова, Я. Свейнар, К. Терел, С. Хурайда тощо. Однак наявні наукові напрацювання не можна вважати достатніми з огляду на динамічність процесів на ринках праці у більшості країн та специфіку розвитку українського ринку праці.

Актуальність, теоретична та практична значущість дослідження зазначених проблем, недостатнє їх вивчення, а також необхідність пошуку ефективного механізму регулювання довготривалого безробіття в Україні обумовили вибір теми даної дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до напрямів науково-дослідної роботи відділу досліджень людського розвитку Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України, зокрема за темами “Людський розвиток регіонів України: аналіз та прогноз” (номер держреєстрації 0103U005480), у межах якої автором проаналізовано передумови виникнення, причини та наслідки поширення довготривалого безробіття в Україні, та “Соціальні ризики українського суспільства та їх мінімізація” (номер держреєстрації 010U003209), у процесі виконання якої розроблено модель для виявлення осіб із високим ризиком довготривалого безробіття серед безробітних та визначено основні напрями державної політики з мінімізації ризику довготривалого безробіття.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є розробка теоретико-методологічних та прикладних засад комплексної оцінки довготривалого безробіття і наукове обґрунтування пріоритетних напрямів його регулювання з урахуванням сучасних можливостей та ефективності впроваджуваних заходів.

Відповідно до визначеної мети в роботі поставлено і вирішено такі наукові завдання:

- розкрити соціально-економічну сутність довготривалого безробіття, закономірності його формування, потенційні причини та наслідки;
- поглибити методологічні і методичні засади оцінки масштабів довготривалого безробіття, виявити основні недоліки існуючої статистичної інформації щодо безробіття та його тривалості;
- розробити методiku визначення головних факторів тривалості безробіття;
- дослідити специфіку виникнення та поширення довготривалого безробіття в перехідній економіці України у різні періоди її становлення;
- здійснити класифікаційний аналіз сукупності довготривалих безробітних;

- визначити основні фактори тривалості безробіття в Україні та проаналізувати закономірності працевлаштування безробітних або їх виходу зі складу робочої сили;
- обґрунтувати пріоритетні напрями удосконалення механізму державного регулювання довготривалого безробіття в Україні.

Об'єктом дослідження є довготривале безробіття в Україні.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні та прикладні проблеми оцінки та регулювання довготривалого безробіття в Україні.

Методи дослідження. Теоретико-методологічною основою дисертаційної роботи є фундаментальні положення класичних і сучасних теорій ринкової економіки та зайнятості, наукові дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених.

Розв'язання поставлених у роботі завдань здійснювалося із застосуванням таких наукових методів і прийомів: *методів системного аналізу, абстракції, логічного узагальнення та аналогії* – для дослідження соціально-економічної сутності довготривалого безробіття та конкретизації понятійного апарату; *методу деталізації* – для визначення основних показників довготривалого безробіття; *методів математичного моделювання* – для побудови моделі оцінки визначальних факторів тривалості безробіття; *статистико-аналітичних методів* (групувань, порівнянь, побудови динамічних рядів, індексний) та *графічного методу* – для дослідження тенденцій формування довготривалого безробіття в цілому та за основними соціально-демографічними ознаками; *методу кластерного аналізу* – для класифікації довготривалих безробітних; *методу економетричного аналізу* – для оцінки запропонованої автором регресійної моделі тривалості безробіття (моделі пропорційних ризиків Кокса) та визначення комплексу статистично значущих факторів, що впливають на імовірність працевлаштування безробітних або їх виходу зі складу робочої сили.

Інформаційну базу для проведення дисертаційного дослідження становили: Закони України та нормативні акти Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України, нормативні й методичні документи та статистичні матеріали Міжнародної організації праці та Організації економічного співробітництва й розвитку; довідково-інформаційні видання, матеріали Державного комітету статистики України та Державного центру зайнятості України, первинні дані вибіркового обстеження населення з питань економічної активності (Держкомстат України) та Українського довгострокового моніторингового обстеження домогосподарств (Київський міжнародний інститут соціології – Центр економічних досліджень та освіти).

Побудову графіків та таблиць виконано із застосуванням програмного пакету Microsoft Excel. Початковий аналіз первинних даних, кластерний та економетричний аналіз здійснено з використанням статистичного програмного пакету Stata 8.

Наукова новизна одержаних результатів дисертаційної роботи, що виносяться на захист, полягає в такому:

вперше:

– розроблено методологію комплексної оцінки довготривалого безробіття, що передбачає послідовний розгляд передумов його виникнення та причин поширення в перехідній економіці; особливостей розподілу довготривалого безробіття за основними соціально-демографічними групами; факторів, які визначають імовірність виходу індивіда з числа безробітних через працевлаштування або перехід до стану економічної неактивності;

– побудовано авторську модель для визначення факторів індивідуальної тривалості безробіття в Україні, яка дає змогу оцінити вплив соціально-демографічних характеристик безробітних осіб, джерел існування впродовж періоду незайнятості та умов місцевого ринку праці на імовірність виходу з безробіття та встановити характер залежності між імовірністю працевлаштування та тривалістю безробіття;

– створено теоретико-методологічне підґрунтя для впровадження процедури профілювання безробітних як елемента механізму регулювання безробіття в Україні, що є складною розподіленою в часі сукупністю мікропроцесів, спрямованою на раннє виявлення осіб із високим ризиком довготривалого безробіття та визначення оптимального з точки зору збільшення шансів їх працевлаштування набору активних програм зайнятості;

удосконалено:

– зміст понятійно-термінологічного апарату довготривалого безробіття, зокрема, розширено визначення довготривалого безробіття, яке, на відміну від існуючих кількісних підходів, не обмежується встановленням межі тривалості безробіття, від якої починається облік довготривалих безробітних, а розкриває його зміст через призму конкурентоспроможності особи на ринку праці; доповнено поняттями “довготривала незайнятість” та “приховане довготривале безробіття” як такими, що характеризують стани, близькі до довготривалого безробіття;

– класифікацію соціально-економічних наслідків довготривалого безробіття, в якій, на відміну від існуючих, наслідки довготривалого безробіття на макрорівні (на рівні економіки країни, людських ресурсів та суспільства) розглядаються у тісному взаємозв'язку із наслідками на мікрорівні (на рівні безробітних індивідів та їх родин);

– методологічні підходи до оцінки масштабів довготривалого безробіття в Україні відповідно до міжнародних стандартів і запропоновано систему абсолютних та відносних показників довготривалого безробіття, які у поєднанні з іншими параметрами ринку праці дають можливість його комплексної характеристики;

набуло подальшого розвитку:

– трактування механізму формування довготривалого безробіття через взаємодію ефектів гетерогенності та негативної залежності від тривалості, які зумовлюють скорочення шансів працевлаштування осіб зі зростанням тривалості їх безробіття;

– класифікація довготривалих безробітних в Україні, яка, на відміну від існуючих, охоплює усіх безробітних із тривалістю пошуку роботи понад 12 місяців незалежно від наявності статусу зареєстрованого безробітного та отримана на основі автоматизованої процедури кластеризації з урахуванням низки запропонованих автором критеріїв із числа соціально-демографічних та професійно-кваліфікаційних ознак, особливостей періоду безробіття та місця проживання індивідів;

– концептуальні підходи щодо державного регулювання довготривалого безробіття, зокрема, обґрунтовано пріоритетність заходів із запобігання довготривалому безробіттю (превентивних заходів) поряд із заходами, спрямованими на його подолання (реінтеграційними заходами). Реалізація означених заходів сприятиме створенню необхідних умов для оптимізації використання людських ресурсів та мінімізації ризику довготривалого безробіття.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони створюють підґрунтя для подальших теоретико-методологічних та прикладних досліджень проблеми довготривалого безробіття, методичну основу для комплексної оцінки довготривалого безробіття, засади вдосконалення механізму державного регулювання довготривалого безробіття.

Пропозиції щодо перегляду визначення довготривалого безробіття в Україні відповідно до стандартів міжнародної статистики, удосконалення методології збору та обробки статистичної інформації про тривалість безробіття опрацьовані та використовуються у практичній діяльності департаменту статистики праці Державного комітету статистики України в рамках робіт з удосконалення методології та системи вимірювання показників ринку праці в Україні (довідка № 09/2-9/108 від 28.03.2007 р.). Рекомендації і висновки щодо основних напрямів удосконалення механізму державного регулювання довготривалого безробіття були використані у практичній діяльності Міністерства праці та соціальної політики при підготовці проекту розпорядження Кабінету Міністрів України “Про затвердження плану дій на 2007-2008 роки щодо реалізації Основних напрямів проведення державної політики зайнятості на період до 2009 року” (довідка № 286/021/106-07 від 27.03.2007 р.). Основні результати дисертаційного дослідження стали основою для відповідних розділів у звітах Світового Банку “Україна: удосконалення системи соціального забезпечення та політики ринку праці для скорочення бідності та соціальної незахищеності”(2003 р.) та “Дослідження ситуації у сфері робочих місць України: підвищення продуктивності праці та сприяння створенню робочих місць” (2006 р.) (лист від 06.09.2006 р.).

Теоретичні положення щодо соціально-економічної сутності довготривалого безробіття, особливостей його формування в Україні та шляхів його скорочення були використані у

навчальному процесі Національного університету “Києво-Могилянська академія” при викладанні курсу лекцій з економіки праці (довідка №12/21 від 07.02.2007 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаною науковою працею, в якій викладено авторський підхід до комплексного дослідження проблем довготривалого безробіття в Україні. Наукові положення, висновки і рекомендації, що виносяться на захист, є результатом власних досліджень та авторських здобутків. Із наукових праць, опублікованих у співавторстві, в дисертаційній роботі використані лише ті ідеї та положення, які є результатом власної роботи здобувача.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретико-методологічні положення і практичні результати дисертаційного дослідження доповідалися на міжнародних науково-практичних конференціях: “Управління людськими ресурсами: проблеми теорії та практики” (м. Київ, травень 2001 р.), “Реформа ринку праці та економічне зростання в Україні” (м. Київ, березень 2004 р.), “Державне управління в сфері ринку праці та зайнятості населення” (м. Київ, січень 2005 р.), “Управління людськими ресурсами: проблеми теорії та практики” (м. Київ, квітень 2005 р.), “Динаміка ринків праці, роль інституцій та внутрішні ринки праці у перехідних та молодих ринкових економіках” (м. Болонья, Італія, травень 2005 р.), “Людський розвиток в Україні: проблеми та перспективи” (м. Київ, жовтень 2006 р.), “Управління людськими ресурсами: проблеми теорії та практики” (м. Київ, травень 2007 р.); на щорічних науково-практичних конференціях “Дні науки в НаУКМА” (м. Київ, січень 2001 р. та 2005 р.); та на трьох наукових семінарах, а саме: на міжнародних науково-практичних семінарах Консорціуму економічних досліджень та освіти (м. Москва, грудень 2003 р. та м. Київ, липень 2004 р.), а також у Європейській літній школі з економіки праці (смт. Бух на Амерсі, Німеччина, квітень 2005 р.).

Публікації. Основні результати дослідження висвітлені в 11 наукових працях загальним обсягом 7 др. арк., з них 5 статей у наукових фахових виданнях, визнаних ВАК України, та 1 стаття у закордонному фаховому виданні. Загальний обсяг публікацій, що належать особисто автору, становить 5,4 др. арк.

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 222 сторінки, який містить 7 таблиць та 7 рисунків, з яких 3 займають повну сторінку. Список використаних джерел налічує 166 найменувань, викладених на 15 сторінках. Дисертація містить 5 додатків, які розміщені на 20 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **“Теоретико-методологічні основи аналізу довготривалого безробіття”** розкрито соціально-економічну сутність довготривалого безробіття з урахуванням специфічності його характеру, поглиблено методологічні і методичні засади оцінки його масштабів та розроблено методичний підхід до визначення чинників індивідуальної тривалості безробіття.

У процесі з'ясування соціально-економічної сутності довготривалого безробіття встановлено, що воно формується в результаті одночасної дії ефекту гетерогенності (який відображає вплив індивідуальних якісних характеристик на імовірність працевлаштування) та ефекту негативної залежності від тривалості (який відображає вплив тривалості пошуку роботи на імовірність працевлаштування), що спричиняють поступове скорочення шансів працевлаштування особи зі збільшенням тривалості безробіття (рис. 1). Тому, на погляд автора, проблему довготривалого безробіття слід розглядати не лише в кількісному аспекті, оцінюючи кількість безробітних осіб з тривалістю пошуку роботи 12 місяців або більше (за міжнародними стандартами), але й у якісному аспекті, визначаючи специфічні риси, притаманні особам з тривалим періодом пошуку. Автор висловлює думку, що визначальною рисою цих осіб є низький рівень їх конкурентоспроможності, що перешкоджає працевлаштуванню навіть в умовах зростання попиту на працю.

Основні наслідки довготривалого безробіття рекомендовано розглядати на двох рівнях – макрорівні (на рівні економіки та суспільства) і на мікрорівні (на рівні безробітних індивідів та їх сімей) – у тісному взаємозв'язку, адже в більшості випадків наслідки для суспільства чи економіки випливають з наслідків для окремо взятих індивідів та їхніх сімей. Показано, що в разі поширеного довготривалого безробіття в країні заробітна плата адаптується до дисбалансу на ринку праці менш швидко, механізми макроекономічного регулювання не є ефективними, безробіття (головним чином, структурного характеру) залишається на високому рівні, що значно гальмує процес одужання економіки після потрясінь. Довготривалі безробітні та їхні сім'ї зазнають значних втрат у зв'язку з падінням матеріального достатку, знеціненням людського капіталу, зростанням девіантної поведінки, відстороненням від ринку праці та довколишнього середовища. На рівні суспільства це знаходить відображення у вигляді маргіналізації населення, поглиблення соціальної нерівності, погіршення соціально-психологічного клімату, втрати традицій високих стандартів освіти та мотивації до праці, зниження якості людських ресурсів у теперішньому та майбутньому.

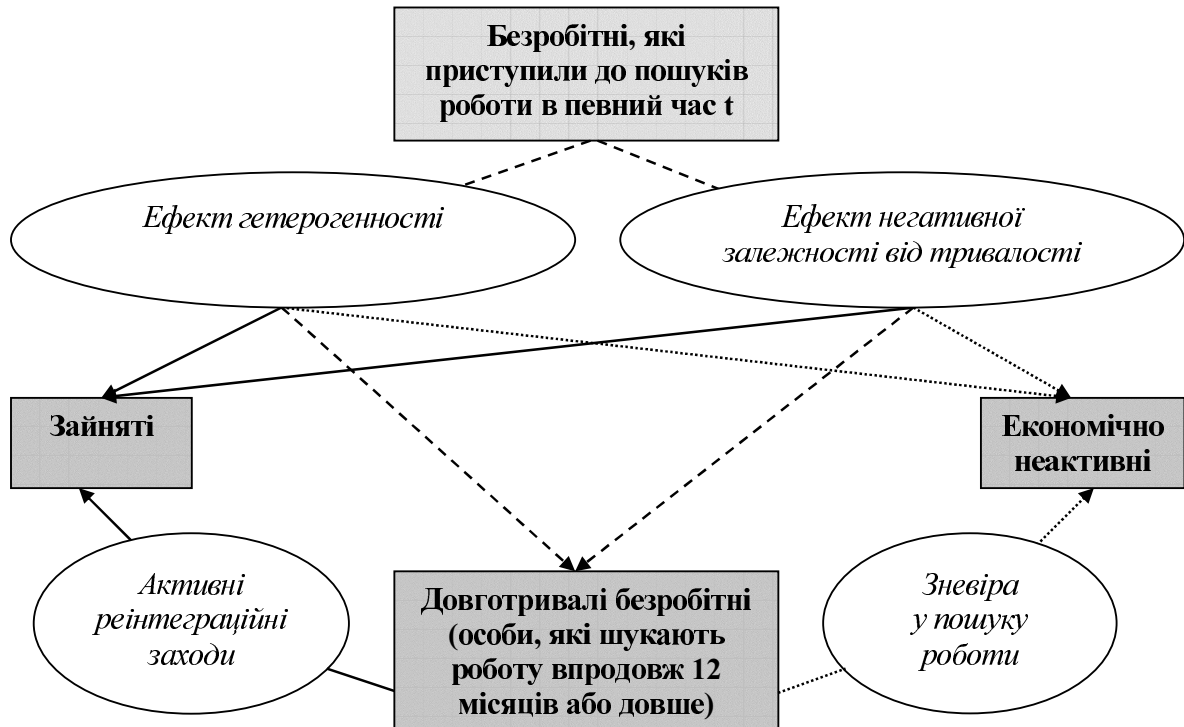

Рис. 1. Загальна методологічна схема формування довготривалого безробіття

На основі аналізу підходів до оцінки масштабів довготривалого безробіття в розвинених країнах запропоновано визнавати безробітних довготривалими, якщо вони безперервно займаються пошуками роботи протягом 12 місяців або більше (впродовж періоду незайнятості), незалежно від їх реєстрації у державній службі зайнятості. Для комплексної характеристики довготривалого безробіття слід використовувати такі абсолютні та відносні показники: середня тривалість пошуку роботи, чисельність довготривалих безробітних, рівень довготривалого безробіття (по відношенню до чисельності економічно активного населення) та питома вага довготривалих безробітних (серед усіх безробітних). З огляду на негативні наслідки довготривалого безробіття автором рекомендовано включення показника питомої ваги довготривалих безробітних до системи показників безпеки ринку праці, соціального напруження та соціально-економічної захищеності населення.

Для характеристики станів, близьких до довготривалого безробіття, пропонується також розглядати поняття довготривалої незайнятості та довготривалого прихованого безробіття. Останнє з них, за авторським визначенням, проявляється, по-перше, у формі неефективного використання праці осіб, тимчасово зайнятих у особистих селянських господарствах або у неформальному секторі, але бажаючих та готових працювати на постійній оплачуваній роботі, та,

по-друге, у формі недовикористання праці людей, що не мали роботи, хотіли б працювати, але не займалися пошуками роботи, оскільки не знали, як її шукати, яким чином організувати власну справу, або були переконані у відсутності підходящої роботи (зневірені).

Важливе місце у дисертації займає питання визначення факторів індивідуальної тривалості безробіття для ідентифікації осіб, які мають високу імовірність довготривалого безробіття. Для цього автором розглянуто концептуальні та розроблено методичні засади визначення факторів тривалості безробіття, обґрунтовано необхідність використання специфічних методів економетричного аналізу та побудовано відповідну економетричну модель – напівпараметричну модель пропорційних ризиків Кокса з двома конкуруючими ризиками (виходу з працевлаштуванням та виходу у неактивність) та без урахування неспостережуваної гетерогенності. Запропонований алгоритм аналізу факторів тривалості безробіття дає змогу визначити вплив індивідуальних характеристик та показників місцевих ринків праці на імовірність працевлаштування та імовірність переходу з безробіття у неактивність, а отже, і на тривалість безробіття, створюючи таким чином необхідну основу для розробки комплексу заходів, спрямованих на мінімізацію ризику довготривалого безробіття.

У другому розділі **“Комплексна оцінка тенденцій формування довготривалого безробіття в Україні”** здійснено оцінку сучасного стану довготривалого безробіття, що дало змогу виявити найважливіші особливості формування і розвитку цього явища в умовах трансформації економіки.

За даними вибіркового обстеження населення з питань економічної активності, чисельність довготривалих безробітних у середньому за 2006 р. складала 372,5 тис. осіб, питома вага довготривалих безробітних серед безробітних, що шукали роботу, становила 25,8%, а середня тривалість пошуку роботи, тобто незавершеного безробіття, складала 6 місяців. Для порівняння, відповідні показники довготривалої незайнятості серед безробітних, що раніше мали роботу, становили 444,5 тис. осіб, 37,6% та 14 місяців.

Використовуючи метод порівняння в динаміці (рис. 2), було здійснено періодизацію довготривалого безробіття в Україні впродовж 1995-2006 рр. На основі комплексу спільних тенденцій було виділено три періоди: I період – період економічного спаду (1995-1999 рр.), який можна вважати визначальним у нагромадженні довготривалого безробіття та незайнятості серед працездатного населення; II період – період макроекономічної стабілізації та поживлення економіки (2000-2001 рр.) з характерним відставанням показників довготривалого безробіття від позитивної динаміки ринку праці; III період – період стійкого економічного зростання (2002 р. - теперішній час), коли намітилася тенденція до поступового скорочення обсягів довготривалого безробіття. Зроблено висновок, що національний ринок праці не досяг стійкого стану та стадії розвинутого ринку праці, у зв'язку з чим слід очікувати, що проблема довготривалого безробіття

залишатиметься актуальною, поки повністю не завершиться процес реструктуризації економіки, а ринок праці не стане більш динамічним.

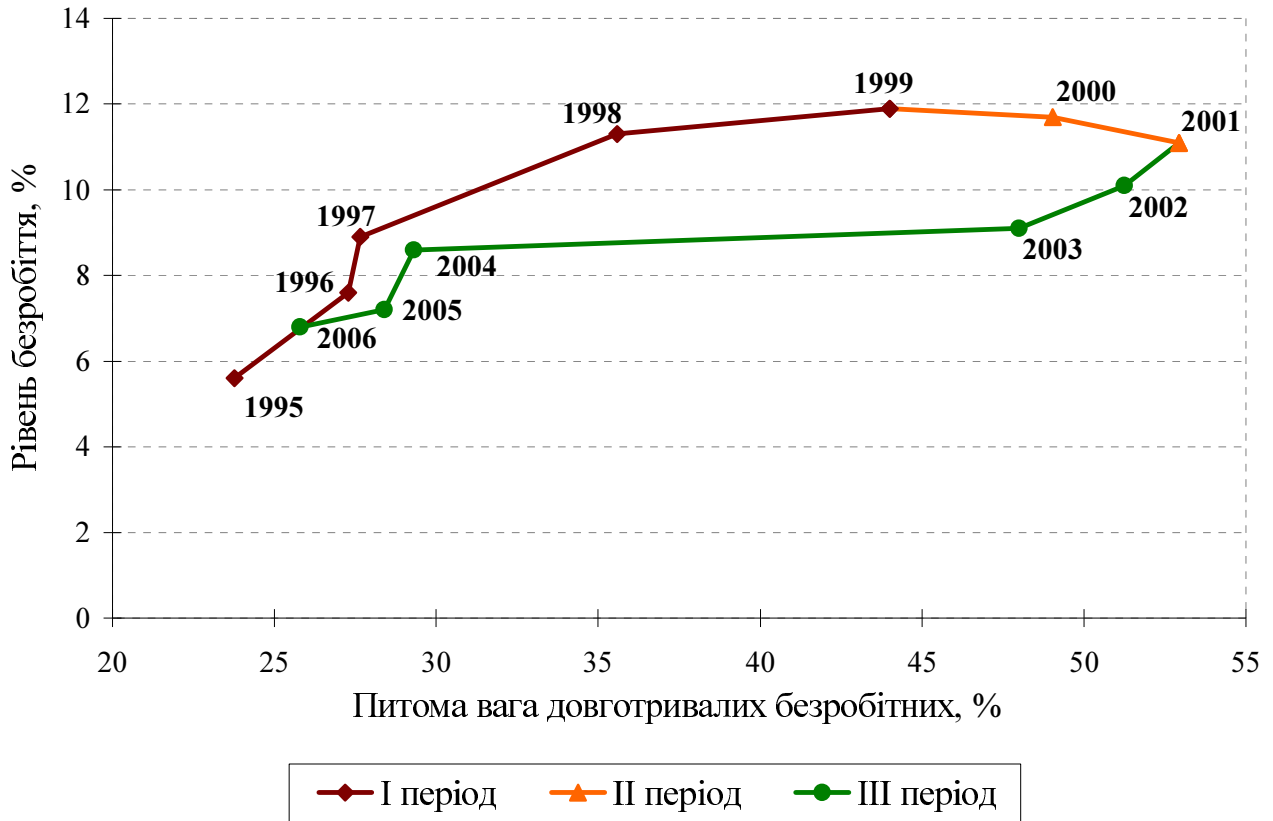

Рис. 2. Періодизація довготривалого безробіття в Україні

Проведений аналіз потенційних причин поширення довготривалого безробіття в Україні та інших країнах з перехідною економікою за авторською методикою дозволив встановити, що виникнення та поширення довготривалого безробіття у період економічного спаду зумовлене стрімким зростанням чисельності нових безробітних та зменшенням можливостей працевлаштування для усіх безробітних незалежно від тривалості їх безробіття. На думку автора, головними факторами цих змін були прорахунки економічної та регуляторної політики у першій половині 90-х років, інтенсивні структурні зрушення, надмірно регульовані трудові відносини за застарілими законами, невисока пропускна здатність та низька ефективність активних заходів політики ринку праці тощо. Збільшення показників довготривалого безробіття у період макроекономічної стабілізації та пожвавлення економіки (2000-2001 рр.) пояснюється впливом ефекту негативної залежності від тривалості, який спричинив “консервацію” довготривалих безробітних внаслідок їхньої професійної невідповідності вимогам новостворених робочих місць та перебування їх на позиціях аутсайдерів. У період стійкого економічного зростання (2002-2006 рр.) все більшу роль у поясненні загального та довготривалого безробіття почали відігравати

фактори з боку пропозиції праці, зокрема небажання багатьох безробітних працевлаштуватися через незначну привабливість вакантних робочих місць.

Аналіз диференціації довготривалого безробіття в Україні за основними соціально-демографічними групами дозволив дійти висновку, що в цілому вона є порівняною з тією, що спостерігається на ринках праці розвинених країн, хоча інколи проявляється менш глибоко та виразно. Згідно з результатами проведеного аналізу до категорій осіб із найбільшими проблемами працевлаштування належать: чоловіки, особи у віці 40-59 та 15-24 років, безробітні з повною загальною середньою освітою та ті, що проживають у міській місцевості. Однією з визначальних рис сучасного стану довготривалого безробіття в Україні, на яку слід звернути особливу увагу, є висока питома вага довготривалих безробітних серед осіб з повною вищою освітою.

У ході дослідження проблеми диференціації довготривалого безробіття було здійснено класифікацію довготривалих безробітних із використанням методу кластерного неієрархічного аналізу та ряду критеріальних ознак, а саме: статі, віку, сімейного стану, рівня освіти, досвіду роботи, посади та сфери діяльності на попередньому місці роботи, причини втрати роботи, наявності статусу безробітного, тривалості безробіття, місця проживання та можливості вирощування продуктів харчування в підсобному господарстві тощо. Аналіз сукупності довготривалих безробітних у 2005 р. на основі розробленої методики дав змогу виділити шість кластерів осіб та проаналізувати причини довготривалого безробіття для кожного з них.

З метою комплексної оцінки тенденцій формування довготривалого безробіття в Україні на мікрорівні (рівні індивідів) та дослідження закономірностей працевлаштування безробітних або їх виходу зі складу робочої сили, було апробовано запропоновану автором методику визначення факторів тривалості безробіття. В результаті проведеного економетричного аналізу було визначено статистично значущі фактори за напрямом їх впливу на імовірність працевлаштування та імовірність виходу зі складу робочої сили (рис. 3).

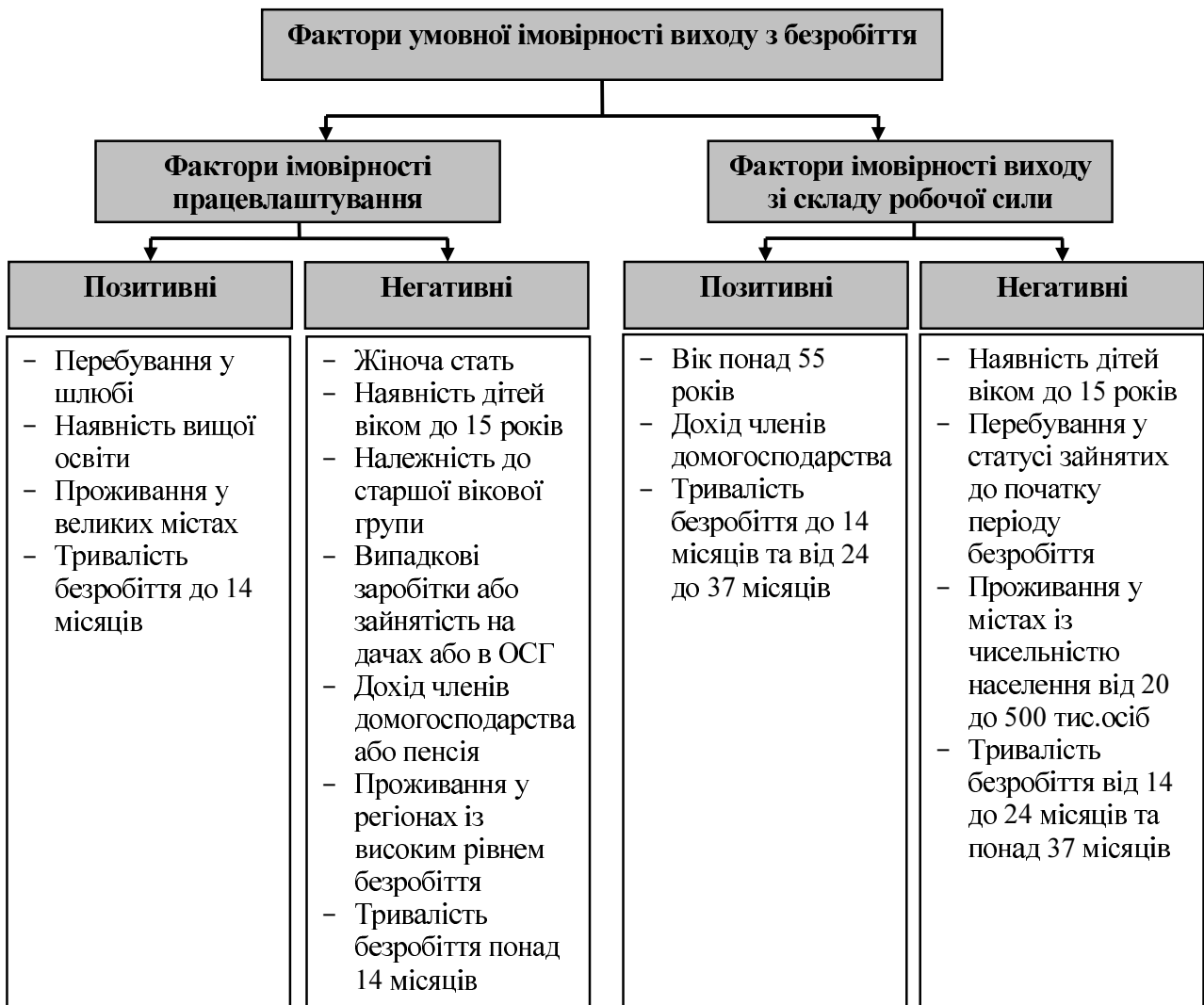

Рис. 3. Фактори імовірності виходу з безробіття в Україні

Згідно з отриманими результатами автор дійшов висновку, що на відміну від розвинених західноєвропейських країн, допомога по безробіттю та інші види соціальної допомоги в Україні не мають суттєвого впливу на тривалість безробіття. Водночас, важливими факторами низької імовірності працевлаштування та значної тривалості пошуку роботи серед багатьох осіб є недостатній попит на працю в більшості регіонів, можливість отримання доходів від випадкових заробітків або підсобного господарства, вікова та статева дискримінація, професійний і територіальний дисбаланс на ринку праці. Загострює ситуацію ефект негативної залежності від тривалості, внаслідок дії якого імовірність працевлаштування після 14 місяців пошуку роботи невпинно скорочується майже до нуля.

У третьому розділі “**Основні напрями державного регулювання довготривалого безробіття**” проаналізовано сучасні тенденції у застосуванні заходів активної політики ринку праці для вирішення проблеми довготривалого безробіття у розвинених країнах та розроблено

пропозиції стосовно удосконалення механізму державного регулювання довготривалого безробіття на сучасному етапі соціально-економічного розвитку України.

Виходячи з важливості врахування індивідуальних характеристик, побажань та потреб працездатних працівників для забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку країни, в роботі обґрунтовується необхідність переходу до нової стратегії подолання довготривалого та загального безробіття, згідно з якою державна політика зайнятості має бути зорієнтована не лише на забезпечення гідної праці для усіх бажаючих працювати через інтервенції з боку попиту, але й на підвищення рівня їх конкурентоспроможності на ринку праці, усунення основних бар'єрів у працевлаштуванні, посилення мотивації до трудової діяльності та самостійного пошуку роботи через відповідні заходи з боку пропозиції.

Комплексне дослідження зарубіжного досвіду щодо боротьби з довготривалим безробіттям, поглиблена класифікація основних реінтеграційних заходів політики ринку праці та аналіз ефективності їх впливу на пошукову активність та імовірність працевлаштування безробітних осіб із тривалим періодом пошуку роботи дали змогу виявити загальні тенденції в розробці політики для довготривалих безробітних у розвинених країнах і зробити відповідні висновки для України. З'ясовано, що останнім часом у більшості країн відбулися помітні зміни в балансі між заходами з боку попиту та заходами з боку пропозиції з переважанням останніх. Усередині сукупності заходів із боку попиту відбулися зміни в бік цілеспрямованого (для конкретних груп безробітних) та непрямого створення робочих місць. Усередині сукупності заходів із боку пропозиції змінився акцент на користь відносно дешевих послуг, зокрема консультаційних, інформаційних, профорієнтаційних та брокерських. Виявлено тенденцію до індивідуалізації заходів, тобто переходу від стандартизованих схем для всіх безробітних до заходів, які б враховували специфічні потреби та характеристики цих осіб. Також помічено виразну орієнтацію політики ринку праці на потреби ринку, швидке пристосування до мінливих умов та більш тісну співпрацю з роботодавцями. З огляду на необхідність мінімізації витрат, пов'язаних з виплатою допомоги по безробіттю, особливу увагу приділено заходам "активізації" (довготривалих) безробітних.

У світлі загальносвітових тенденцій автором зроблено висновок, що у здійсненні політики зайнятості Україна має орієнтуватися на активні програми сприяння зайнятості, які мають бути більш інтенсивними, комплексними, індивідуалізованими та орієнтованими на реальні потреби ринку праці. Це, у свою чергу, вимагає подальшого посилення потенціалу державної служби зайнятості, зміцнення її взаємодії з роботодавцями, поширення індивідуальної роботи з безробітними особами, спрямованої на вчасне виявлення потенційних бар'єрів у працевлаштуванні та добір спеціальних заходів для їх усунення.

У контексті сучасного зарубіжного досвіду автором обґрунтовується необхідність удосконалення наявного механізму регулювання безробіття в Україні у напрямі впровадження

технології профілювання безробітних та досліджуються фактори, що можуть впливати на її економічну ефективність. За розробленою авторською методикою, процедура профілювання складається з трьох основних етапів: оцінки ризику довготривалого безробіття (потенціалу працевлаштування) на основі результатів статистичної моделі, скоригованих з урахуванням експертних оцінок фахівців; оцінки мотивації безробітного до працевлаштування на основі відповідей безробітного та спеціаліста служби зайнятості на питання спеціально розроблених анкет визначення мотивації; та визначення індивідуального плану дій безробітного (тобто плану участі у різних активних програмах політики зайнятості та плану пошуку роботи) залежно від його потенціалу та мотивації до працевлаштування. Наголошено, що за умови ефективного впровадження та використання цієї процедури у центрах зайнятості вона сприятиме скороченню довготривалого безробіття, зростанню ефективності роботи державної служби зайнятості та покращенню її іміджу в суспільстві.

Спираючись на особливості прояву довготривалого безробіття, автор відстоює думку, що для докорінного поліпшення ситуації на ринку праці необхідно цілеспрямовано діяти у двох напрямках. Першим та пріоритетним напрямом боротьби з довготривалим безробіттям в Україні має бути цілеспрямована дія на потоки осіб у безробіття та з нього за допомогою низки превентивних заходів із боку попиту та пропозиції, які б сприяли скороченню припливу у довготривале безробіття (табл. 1). До заходів цього напрямку віднесено: заходи у сфері бюджетної, грошово-кредитної, інвестиційної, промислової та регуляторної політики, які б сприяли подальшому економічному розвитку, становленню приватного сектору та зростанню попиту на працю; заходи, спрямовані на забезпечення розумного балансу між регулюванням гнучкості для підприємств та забезпеченням зайнятості та доходу для працівників; активні заходи, націлені на відновлення економічного розвитку та попиту на працю на депресивних територіях та у сільській місцевості; заходи стимулювання територіальної мобільності населення; заходи у сфері освіти та професійної підготовки з метою скорочення професійно-кваліфікаційного дисбалансу на ринку праці; різноманітні заходи сприяння зайнятості вразливих верств населення на ранньому етапі безробіття.

Таблиця 1

Класифікація заходів регулювання довготривалого безробіття

	Превентивні	Реінтеграційні
--	--------------------	-----------------------

<p>З боку попиту</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Грошово-кредитна політика - Фіскальна політика - Інвестиційна політика - Регіональна політика - Удосконалення законодавчої бази у сфері трудових відносин - Поширення ідеології соціального партнерства 	<ul style="list-style-type: none"> - Організація громадських та сезонних робіт - Пільги, дотації чи інші стимули для роботодавців, які наймають на роботу довготривалих безробітних - Заходи сприяння розвитку підприємницької діяльності серед безробітних
<p>З боку пропозиції</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Заходи у сфері освіти та професійної підготовки - Соціальна політика - Стимулювання територіальної та професійної мобільності - Профілювання безробітних 	<ul style="list-style-type: none"> - Інформаційні та брокерські послуги - Профорієнтаційні послуги - Професійне навчання - Заходи активізації безробітних

Другим важливим напрямом є вжиття реінтеграційних заходів активної політики ринку праці, спрямованих безпосередньо на скорочення наявної кількості довготривалих безробітних. Реалізація запропонованого комплексу заходів сприятиме не лише вирішенню проблеми довготривалого безробіття, але й прискоренню прогресивних структурних зрушень у сфері зайнятості та забезпеченню збалансованого розвитку ринку праці.

ВИСНОВКИ

У ході дисертаційного дослідження здійснено вирішення наукового завдання виявлення природи та закономірностей формування довготривалого безробіття, методології його оцінки, особливостей прояву та шляхів регулювання у перехідній економіці України. Результати проведеного дослідження дозволили зробити ряд концептуальних, теоретико-методологічних та науково-практичних висновків, серед яких виділяються такі:

1. Довготривале безробіття – це складне соціально-економічне явище, за якого частина працездатних осіб, що не мають роботи, але шукають її і готові приступити до неї, не можуть працевлаштуватися впродовж тривалого періоду (одного року або довше) через те, що в умовах дефіциту підходящих робочих місць вони мають відносно низький рівень конкурентоспроможності.

2. Формування довготривалого безробіття відбувається внаслідок одночасної дії ефектів гетерогенності та негативної залежності від тривалості, що спричиняють погіршення якісного складу безробітних та повільне скорочення шансів їх працевлаштування зі збільшенням тривалості безробіття.

3. Аналіз наслідків довготривалого безробіття за різними аспектами показав, що воно викликає деструктивні зміни як на макро- (рівні економіки та суспільства), так і на мікрорівні (рівні індивідів та їх сімей). З огляду на те, що довготривале безробіття неспроможне виконувати функцію антиінфляційного стримування, цілеспрямоване збільшення бюджетних витрат, спрямоване на створення робочих місць саме для довготривалих безробітних, є менш інфляційним, ніж недиференційоване.

4. Масштаби довготривалого безробіття запропоновано оцінювати за допомогою системи таких показників: чисельності та питомої ваги довготривалих безробітних, рівня довготривалого безробіття, середньої тривалості безробіття. Також запропоновано систему аналогічних показників для оцінки масштабів довготривалої незайнятості серед безробітних. Комплексне застосування даних показників дає змогу виявити особливості розвитку довготривалого безробіття та незайнятості в Україні, порівняти їх з іншими країнами та визначити тенденції розподілу довготривалого безробіття за різними соціально-демографічними ознаками.

5. Наслідком недосконалості визначення безробітних та тривалості безробіття за методологією МОП є неврахування у чисельності довготривалих безробітних великої кількості осіб, схожих на них за якісними характеристиками. Наявність таких осіб автор пов'язує з існуванням прихованого довготривалого безробіття, яке має місце, по-перше, внаслідок неефективного використання праці тимчасово зайнятих у особистих селянських господарствах чи неформальному секторі (вони шукають іншу роботу впродовж 12 місяців або довше), по-друге, внаслідок недовикористання праці людей, що не мали роботи понад 12 місяців, хотіли б працювати, але не займалися пошуками роботи, оскільки не знали, як її шукати, яким чином організувати власну справу, або були переконані у відсутності підходящої роботи.

6. Виділено три періоди розвитку довготривалого безробіття в Україні: I період (1995-1999 рр.) – поширення довготривалого безробіття та незайнятості поряд з іншими негативними тенденціями на ринку праці; II період (2000-2001 рр.) – зростання показників довготривалого безробіття на фоні макроекономічної стабілізації та поживлення економіки; III період (2002 р. - теперішній час) – поступове скорочення обсягів довготривалого безробіття.

7. Найбільшу роль у нагромадженні довготривалого безробіття в Україні на першому етапі (90-ті рр.) відіграли фактори з боку попиту, що спричинили зростання чисельності безробітних та зменшення можливостей працевлаштування для усіх безробітних незалежно від тривалості їх безробіття під час спаду економіки. На другому та третьому етапах розвитку довготривалого безробіття (з 2000 р. до теперішнього часу) все більшу роль відіграють фактори з боку пропозиції та негативний вплив тривалості безробіття на імовірність працевлаштування.

8. Основними тенденціями розподілу довготривалого безробіття в Україні за соціально-демографічними групами є такі: переважання осіб чоловічої статі та мешканців міської місцевості у складі довготривалих безробітних; загострення проблеми довготривалого безробіття серед молоді та осіб передпенсійного віку; переважання осіб із низьким рівнем освіти та кваліфікації серед довготривалих безробітних за абсолютним показником чисельності осіб, що шукають роботу понад 12 місяців, з одночасним загостренням проблеми працевлаштування осіб із повною вищою освітою (переважно чоловічої статі) за відносним показником питомої ваги довготривалих безробітних у відповідній освітній групі.

9. Згідно з результатами кластерного аналізу, сукупність довготривалих безробітних є дуже неоднорідною і складається з шести груп осіб, для яких характерні різні причини тривалого пошуку роботи, а саме: відсутність досвіду роботи у поєднанні з низьким рівнем освіти для наймолодших, високі претензії до роботи або слабка мотивація до праці серед зрілої міської молоді, невідповідність кваліфікації, рівня освіти та інших якісних характеристик сучасним вимогам ринку праці серед осіб середнього та старшого віку, неможливість працевлаштування у сільській місцевості або в депресивних регіонах, поширеність вікової та статевої дискримінації з боку роботодавців тощо.

10. Оцінка запропонованої автором моделі для визначення факторів індивідуальної тривалості безробіття методом економетричного аналізу на базі українських мікроданих показала достатній ступінь адекватності відображення взаємозв'язків між індивідуальними характеристиками, джерелами існування впродовж періоду безробіття, умовами на локальних ринках праці, тривалістю безробіття та умовною імовірністю виходу з безробіття, що дає підставу використовувати її як один з інструментів для визначення потенціалу працевлаштування безробітних та виокремлення осіб із найбільшим ризиком довготривалого безробіття. Також таку модель доцільно використовувати для встановлення характеру залежності імовірності працевлаштування від тривалості безробіття. Перевірка гіпотези про вплив альтернативних джерел існування під час безробіття на імовірність працевлаштування або виходу зі складу робочої сили підтвердила очікування автора, що поширені можливості

випадкових заробітків є одним з основних факторів з боку пропозиції, що зумовлюють тривалі періоди безробіття в Україні.

11. У ході дисертаційного дослідження доведено необхідність застосування специфічних активних заходів ринку праці з боку попиту та пропозиції, спрямованих на усунення бар'єрів у працевлаштуванні, що мають довготривалі безробітні, та їх реінтеграцію до реального ринку праці. Для забезпечення більшої ефективності цих заходів зі збільшення шансів працевлаштування довготривалих безробітних головними їх характеристиками мають бути інтенсивність, комплексність, орієнтованість на реальні потреби ринку праці та специфічні потреби й індивідуальні властивості безробітних.

12. Технологія профілювання безробітних передбачає поділ безробітних на категорії відповідно до ризику довготривалого безробіття на основі комбінації формального та неформального методів оцінки з наступним визначенням оптимального з точки зору збільшення шансів працевлаштування набору активних програм зайнятості. У разі її ефективного впровадження вона сприяє підвищенню ефективності роботи служби зайнятості з безробітними, що мають найбільші проблеми з працевлаштуванням, оптимізації її витрат та покращенню її іміджу в суспільстві.

13. Механізм державного регулювання довготривалого безробіття має складатися з комплексу заходів щодо його запобігання (превентивних заходів), які з огляду на необоротний характер довготривалого безробіття мають бути пріоритетними, поряд зі специфічними реінтеграційними активними заходами ринку праці, спрямованими на його подолання. У зв'язку з цим автором підкреслюється необхідність узгодження пріоритетів політики зайнятості з пріоритетами макроекономічної, інвестиційної, структурної, промислової, регіональної, освітньої та соціальної політики.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації у наукових фахових виданнях:

1. Купець О.В. Оптимізація роботи державної служби зайнятості з безробітними // Формування ринкової економіки: Зб. наук. пр. Спец. вип. Управління людськими ресурсами: проблеми теорії та практики. – К.: КНЕУ, 2007. – Т. 1. – Ч. I. – С. 452-459.

2. Купець О.В. Диференціація довготривалого безробіття в Україні за соціально-демографічними групами // Демографія та соціальна економіка. – 2007. – № 1. – С. 106-114.

3. Купець О.В. Скорочення застійного безробіття в Україні: профілактика чи лікування? // Формування ринкової економіки: Зб. наук. пр. Спец. вип. Управління

людськими ресурсами: проблеми теорії та практики. – К.: КНЕУ, 2005. – Т. 3: Регулювання соціально-трудових відносин на ринку праці. – С. 327-332.

4. Купець О.В. Ефективність активної політики на ринку праці України // Проблеми формування ринкової економіки: Міжвід. наук. зб. Спец. вип. Управління людськими ресурсами: проблеми теорії та практики. – К.: КНЕУ, 2001. – С. 329-333.

5. Купець О.В. Безробіття в умовах реформування економіки // Наукові записки НаУКМА. Серія: Економічні науки. – 2000. – Т. 18. – С. 31-37.

6. Kupets Olga. Determinants of unemployment duration in Ukraine // Journal of Comparative Economics. – 2006. – Vol. 34, № 2. – P. 228-247.

Публікації в інших виданнях:

7. Купець О.В. Долгосрочная безработица и ответные меры государственной политики в Украине // Вопросы экономической политики. – М.: Консорциум экономических исследований и образования, 2005. – 2 с.

8. Купець О.В. Визначальні чинники тривалості безробіття в Україні // Бюлетень ІПК ДСЗУ. – 2005. – № 2. – С. 7-9.

9. Купець О.В. Аналіз імовірності працевлаштування безробітних в Україні // Магістеріум НаУКМА. Економічні студії. – 2005. – Вип. 18. – С. 56-63.

10. Купець О.В. Фактори, які визначають тривалість безробіття в Україні // Реформа ринку праці та економічне зростання в Україні: механізми взаємозв'язку та економічна політика: Зб. наук. пр. / Під ред. Л. Хандріха, І. Бураковського, О. Бетлій. – К.: Альфа-Прайм, 2006. – С. 144-168.

11. Кузьмин М., Кузьмин Ю., Купець О. Аналіз державної політики зайнятості в Україні / Лабораторія законодавчих ініціатив. – К.: Міленіум, 2003. – 64 с. (особисто автором проведено загальний аналіз тенденцій на зареєстрованому ринку праці, порівняльний аналіз фінансування заходів політики зайнятості та оцінку ефективності програм перепідготовки та громадських робіт на макрорівні).

АНОТАЦІЯ

Купець О.В. Довготривале безробіття в Україні: методологія оцінки та регулювання. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.07 – демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика. – Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України, Київ, 2008.

Дисертацію присвячено дослідженню теоретико-методологічних та практичних аспектів проблеми довготривалого безробіття в умовах перехідної економіки України.

У роботі визначено соціально-економічну сутність довготривалого безробіття, закономірності його формування, потенційні причини та наслідки. Вперше розроблено та апробовано методологію комплексної оцінки довготривалого безробіття у часовому та поперечному розрізах, що базується на поєднанні послідовних стадій аналізу. Систематизовано показники тривалості безробіття, сформовано систему показників довготривалого безробіття та незайнятості.

У ході дослідження виявлено основні тенденції довготривалого безробіття в Україні, здійснено його періодизацію та з'ясовано особливості диференціації за основними соціально-демографічними групами. Апробація побудованої автором економетричної моделі дала змогу оцінити вплив індивідуальних характеристик і параметрів місцевих ринків праці на умовні ймовірності працевлаштування безробітних та їх виходу зі складу робочої сили в Україні.

Доведено необхідність системного застосування заходів втручання на ранній стадії безробіття та розроблено алгоритм процедури профілювання безробітних в Україні. Визначено пріоритетні напрями удосконалення механізму державного регулювання довготривалого безробіття в Україні.

Ключові слова: довготривале безробіття, заходи активної політики ринку праці, допомога по безробіттю, аналіз тривалості безробіття.

АННОТАЦІЯ

Купец О.В. Длительная безработица в Украине: методология оценки и регулирования. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.07 – демография, экономика труда, социальная экономика и политика. – Институт демографии и социальных исследований НАН Украины, Киев, 2008.

Диссертация посвящается исследованию теоретико-методологических и практических аспектов проблемы длительной безработицы в условиях переходной экономики Украины.

В диссертации приводится авторское определение длительной безработицы одновременно в количественном и качественном аспектах, которое, в отличие от существующих количественных подходов, не ограничивается установлением значения длительности безработицы, с которого начинается учет длительных безработных, а раскрывает его смысл через призму конкурентоспособности индивида на рынке труда. В результате взаимодействия эффектов гетерогенности и отрицательной зависимости от

длительности безработицы шансы трудоустройства индивидов сокращаются по мере увеличения длительности их безработицы, что является основным механизмом формирования длительной безработицы. Последствия длительной безработицы на макроуровне (на уровне экономики и общества) предлагается рассматривать в тесной взаимосвязи с последствиями на микроуровне (на уровне безработных и их семей).

Особое внимание в диссертации уделяется вопросам методологии оценки длительной безработицы. Выявлены основные недостатки статистической информации о безработице и ее длительности, систематизированы показатели длительности безработицы, сформирована система показателей длительной безработицы и незанятости, введено понятие скрытой длительной безработицы и предложен вариант ее количественной оценки, разработана и апробирована методология комплексной оценки длительной безработицы. Автором разработаны методические основы определения факторов длительности безработицы с обоснованием необходимости использования специфических методов эконометрического анализа и постепенным расширением исходной модели с учетом разных аспектов анализа вероятностей выхода из безработицы.

Анализируя эволюцию длительной безработицы в Украине и используя метод сравнения в динамике, автор осуществляет периодизацию длительной безработицы с выделением трех периодов: I период (1995-1999 гг.) – нарастание длительной безработицы и незанятости вместе с другими негативными тенденциями на рынке труда; II период (2000-2001 гг.) – увеличение показателей длительной безработицы на фоне макроэкономической стабилизации и оживления экономики; III период (2002 г. - настоящее время) – постепенное сокращение масштабов длительной безработицы. Среди основных тенденций распределения длительной безработицы в Украине по социально-демографическим группам выявлены такие: преобладание среди длительных безработных мужчин и жителей городской местности; обострение проблемы длительной безработицы среди молодежи и людей предпенсионного возраста; преобладание лиц с низким уровнем образования и квалификации среди длительных безработных в абсолютном значении, но лидерство лиц с полным высшим образованием (в основном, мужского пола) по показателю удельного веса длительных безработных в соответствующей образовательной группе. Проведенный кластерный анализ совокупности длительных безработных позволил выделить и охарактеризовать шесть кластеров индивидов по основным признакам и специфическим качествам. Апробация предложенной автором эконометрической модели для анализа длительности безработицы на основе украинских микроданных дала возможность определить статистически значимые факторы вероятности трудоустройства и вероятности выхода из состава рабочей силы бывших безработных и сделать ряд важных выводов, в частности относительно влияния альтернативных доходов и пособия по безработице на ее длительность.

В диссертации значительное внимание уделяется вопросам регулирования длительной безработицы в условиях переходного периода. Рассмотрены современные тенденции в использовании мер активной политики рынка труда для решения этой проблемы в развитых странах и предложены рекомендации по усовершенствованию механизма регулирования длительной безработицы в Украине. Обосновывается необходимость вмешательства с помощью специальных мер на ранней стадии безработицы и разработан алгоритм процедуры профилирования безработных в Украине. В работе делается акцент на необходимость обеспечения приоритетности превентивных мер по ограничению длительной безработицы перед мероприятиями, направленными непосредственно на борьбу с ней (реинтеграционными), и согласования приоритетов политики занятости с приоритетами макроэкономической, инвестиционной, структурной, промышленной, региональной, образовательной и социальной политики.

Ключевые слова: длительная безработица, мероприятия активной политики рынка труда, пособие по безработице, анализ продолжительности безработицы.

ANNOTATION

Kupets O.V. Long-term unemployment in Ukraine: methodology of estimation and regulation.
– Manuscript.

Dissertation for the Candidate of Economic Sciences scientific degree in specialty 08.00.07 – Demography, Labor Economics, Social Economics and Policy. – Institute for Demography and Social Studies of NAS of Ukraine, Kyiv, 2008.

The dissertation focuses on the analysis of theoretical, methodological and practical issues of long-term unemployment problem in a transition economy of Ukraine.

The author determines the social and economic nature of long-term unemployment, patterns of its formation, potential causes and consequences. Methodology of the comprehensive assessment of long-term unemployment both in time and cross sections, which is based on the combination of the consecutive stages of analysis, has been developed and tested. Indicators of unemployment duration are systematized, and the system of indicators of long-term unemployment and non-employment is formed.

Main trends of long-term unemployment in Ukraine (including division of the whole period under investigation into three distinct subperiods) and specific features of its differentiation by the basic socio-demographic characteristics are identified. Estimated econometric model, designed by the author, enables to determine the effects of individual characteristics and local labor market conditions on the hazards from unemployment to employment or inactivity in Ukraine.

The systematic use of intervention measures during an early period of unemployment is proved to be crucial, and the algorithm of the profiling procedure in Ukraine is elaborated. Primary measures directed at improvement of the mechanism of long-term unemployment regulation in Ukraine are suggested.

Key words: long-term unemployment, active labor market policies, unemployment benefits, duration analysis.

Підписано до друку 21.01.2008 р.
Формат 60х90/16. Папір офсетний. Ризографія.
Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 1,0.
Тираж 100 прим. Зам. №19.

Видавничо-поліграфічний відділ
ДУ “Інститут економіки та прогнозування НАН України”
01011, м. Київ, вул. Панаса Мирного, 26